

แคะทำสิ่งที่มีอยู่ให้ชัดขึ้น

ความร่วมมือเศรษฐกิจอาเซียนจากฐานราก

หุ่นส่วนประเทศไทย

ดร.ปิยวุฒิ สร้อยคำ

คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

แม้จะไม่ใช่ความพยายามตั้งแต่ต้นของอาเซียนที่มุ่งเน้นการสร้างเสถียรภาพ สันติภาพ และความมั่นคงในยุคสงครามเย็น แต่การขับเคลื่อนความร่วมมือทางเศรษฐกิจกลับเป็นเสาที่สำคัญมากที่สุดของอาเซียนในปัจจุบัน เพราะเสาดังกล่าวผูกโยงกับประเด็นการพัฒนาของรัฐ การยกระดับคุณภาพชีวิตของพลเมือง และที่สำคัญคือเกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องปากท้องของประชาชน

จึงไม่แปลกนักที่เหล่าชาติสมาชิกของอาเซียนจะสร้างข้อตกลงร่วมกันเพื่อหนุนนำความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อาทิ ข้อริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน (Initiative for ASEAN Integration) เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและช่องว่างทางการพัฒนาและระดับทางเศรษฐกิจในภูมิภาค การจัดทำเขตการค้า/ข้อตกลงทางการค้าเสรี (Free Trade Area/Agreement) เพื่อลดกำแพงภาษีและผ่อนปรนข้อจำกัดทางการค้าทั้งภายในอาเซียน และอาเซียนกับคู่เจรจา

โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership-RCEP) ซึ่งเกิดขึ้น เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วระหว่างภูมิภาค หรืออาเซียนพลัส (ASEAN+) ที่เน้นความร่วมมือกับนานาประเทศ อาทิ จีน อินเดีย เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์

นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับความเชื่อมโยงระหว่างกันของอาเซียน (ASEAN Connectivity) เพื่อให้ประชาคมอาเซียนสามารถเชื่อมต่อกันอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน

การดำเนินการที่กล่าวมานี้ นำไปสู่เป้าหมายร่วมกันของชาติสมาชิกเพื่อการเป็น “ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)” ที่ยั่งยืน

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียนดังกล่าวส่งผลดีต่อประเทศไทยหลายประการ กล่าวคือ ข้อตกลงทางการค้าจะช่วยให้ไทยสามารถส่งออกสินค้าไปยังอาเซียนได้เพิ่มขึ้น นำไปสู่การขยายตลาดให้เข้าถึงประชากรกว่า 651 ล้านคนในภูมิภาค

นอกจากนี้ ยังทำให้เกิดการพัฒนาโครงข่ายโครงสร้างขั้นพื้นฐาน เส้นทางคมนาคม ระบบอินเทอร์เน็ตทั้งภายในและระหว่างประเทศเพื่อรองรับการขยายตัวทางการค้าและเพิ่มโอกาสในการลงทุนระหว่างชาติสมาชิก ยิ่งไปกว่านั้น เพราะภูมิศาสตร์ของไทยตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์สำคัญของการคมนาคมในภูมิภาค จึงเป็นโอกาสอันดีที่ไทยจะวางหมากและเดินหน้าเพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกันให้เกิดขึ้นในอาเซียนโดยเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงของการเป็นประธานอาเซียนในปี 2562 นี้

อย่างไรก็ตาม การเกิดขึ้นของอาเซียนหรือแม้กระทั่งการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนเสาเศรษฐกิจที่ผ่านมาถูกทำให้เหมือนว่าเป็นเรื่องที่ผูกขาดโดยส่วนกลางหรือต้องปฏิบัติตามวิสัยทัศน์และนโยบายแบบรัฐรวมศูนย์ (State-centric approach) เท่านั้น ทำให้ในหลายๆ ครั้งเมื่อมองจากมุมมองของหน่วยงานหรือประชาชนในท้องถิ่น พื้นที่ชายแดน หรือพื้นที่นอกเขตปริมณฑล เรื่องราวของอาเซียนหรือ

แม้กระทั่งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศดูจะเป็นเรื่องที่ไกลตัว น่ากลัว และยากเกินกว่าที่จะทำความเข้าใจ

ทั้งที่จริงๆ แล้วหากเปลี่ยนมุมคิดเล็กน้อย ท้องถิ่นและพื้นที่ชายแดนทั้งหลายสามารถยกระดับตนเองให้กลายเป็นศูนย์กลางและสะพานเชื่อมต่อความร่วมมือในหลายๆ ด้าน เพราะเศรษฐกิจการค้า การลงทุน รวมไปถึงความสัมพันธ์ของพลเมืองข้ามพรมแดนเป็นพลวัตที่เกิดขึ้นอยู่แล้วในพื้นที่ดังกล่าวมาช้านาน เพียงแต่โจทย์สำคัญที่อาเซียนและชาติสมาชิกต้องผลักดันคือ การกระจายอำนาจและกระบวนการตัดสินใจไปสู่ท้องถิ่นมากขึ้น และกระตุ้นให้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่มีอยู่แล้วมีความชัดเจน เพื่อ

เป็นจุดตั้งต้นของ การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกัน ในอาเซียนให้เกิดขึ้นจริง

ในการดำเนินการเพื่อให้ท้องถิ่นพื้นที่ชายแดน และเมืองนอกเขตปริมณฑล พัฒนามาตามแผนแม่บทด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียนนั้น มี 3 ประเด็นที่รัฐต้องเปิดโอกาสและท้องถิ่นเองก็ต้องให้ความสำคัญ คือ 1) ความเชื่อมโยงด้านกายภาพ เพื่อสร้างและปรับปรุงโครงสร้างขั้นพื้นฐานรวมถึงสาธารณูปโภครองรับการเชื่อมต่ออาเซียนทั้งทางบก ทางทะเล และทางดิจิทัล 2) ความเชื่อมโยงด้านสถาบัน เพื่อเตรียมพร้อมด้านกฎเกณฑ์ ระเบียบและข้อตกลงที่เกี่ยวข้องร่วมกันเพื่อผ่อนคลายขั้นตอนและอุปสรรคในการประสานความร่วมมือระหว่างชาติสมาชิกในอาเซียน

และ 3) ความเชื่อมโยงระหว่างประชาชน ส่งเสริมให้เกิดการเดินทางไปมาหาสู่ระหว่างกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างความเข้าใจให้แก่พลเมืองของอาเซียน ผ่านการประชาสัมพันธ์และกิจกรรมต่างๆ เช่น โครงการแลกเปลี่ยน

การประชุมวิชาการ การแสดง
ศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยว รวมไปถึง
การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับประชาคม
เศรษฐกิจอาเซียนและการพัฒนา
ศักยภาพทรัพยากรมนุษย์กับภาคเอกชน
โดยเฉพาะสมาคมธุรกิจที่เกี่ยวข้อง
และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
(SMEs)

ผู้เขียนขอยกตัวอย่าง จ.อุบลราช
ธานี ในการอธิบายถึงแนวทางการสร้าง
ความเชื่อมโยงและยกระดับความ
ร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน
จากท้องถิ่น โดยหากพิจารณาความ
เชื่อมโยงด้านกายภาพ อุบลราชธานีมี
ต้นทุนทางภูมิศาสตร์ที่ได้เปรียบ
เนื่องจากมีพรมแดนติดกับประเทศ
เพื่อนบ้านถึงสองประเทศ คือลาวและ
กัมพูชา และไม่ไกลจากเวียดนามมากนัก

ดังนั้น การพัฒนาเส้นทางถนนตาม
แนวสามเหลี่ยมมรกตให้เชื่อมต่อกับ
ทางหลวงภายในและระหว่างประเทศ
การสร้างระบบรางรถไฟเพื่อการสัญจร
และขนถ่ายสินค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน
การเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย-ลาว
แห่งที่ 6 การกระตุ้นให้เกิดโครงข่าย
โครงสร้างขั้นพื้นฐานอื่นๆ เพื่อรองรับ
การขยายตัวของประชากรและเศรษฐกิจ
ในภูมิภาค และการวางแผนพัฒนา
เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเฉพาะ
พื้นที่ จะช่วยสร้างศักยภาพให้
อุบลราชธานีสามารถพัฒนาเป็น
ศูนย์กลางการคมนาคม ขนส่งและแลกเปลี่ยน
สินค้าในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง

สำหรับความเชื่อมโยงทางสถาบัน
และความเชื่อมโยงของประชาชนนั้น
สามารถพัฒนาได้โดยการปรับปรุงกฎ
ระเบียบ อาทิ การผ่อนปรนข้อบังคับ
ทางการค้าและการเดินทางเข้าประเทศ
การจัดเขตเศรษฐกิจพิเศษ รวมถึงการจัด
ระบบบริการสุขภาพและสาธารณสุข
ซึ่งมาตรการเหล่านี้จะอำนวยความสะดวก
และเพิ่มปริมาณให้แก่

กิจกรรมทางเศรษฐกิจและนันทนาการ
ของผู้ประกอบการ ผู้บริโภค ตลอดจน
ประชาชนที่เดินทางข้ามพรมแดนมายัง
อุบลราชธานีมากขึ้น

นอกจากนี้ อุบลราชธานียังสามารถ
ผันตนเองเป็น “เมืองนำเวะ” โดยนำ
อัตลักษณ์ท้องถิ่น ความเข้มแข็งทาง
วัฒนธรรมและธรรมาภิบาลอันงดงามมา
เชื่อมร้อยนครวัด (หนึ่งในเจ็ดสิ่งมหัศจรรย์
โลกของกัมพูชา) กับน้ำตกคอนพะเพ็ง
(ฉายา “ไนแองการาแห่งเอเชีย” ของ
ลาว) เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทาง
ท่องเที่ยวระหว่างประเทศเพื่อกระตุ้น
เศรษฐกิจของท้องถิ่นในทั้งสามประเทศ

หากฟังเสียงท้องถิ่น พื้นที่ชายแดน
รวมถึงพื้นที่นอกเขตปริมณฑล กระตุ้น
ให้พวกเขามองเห็นโอกาสที่จะสามารถ
เชื่อมโยงสู่อาเซียนตามศักยภาพของ
แต่ละพื้นที่ได้ด้วยตนเอง พร้อมกับการ
ที่รัฐและส่วนกลางอำนวยความสะดวก
และสนับสนุนให้ “กิจกรรมทางเศรษฐกิจ
และปฏิสัมพันธ์ของประชาชนที่มีอยู่
แล้ว” เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติและ
ชัดเจนยิ่งขึ้น ย่อมจะช่วยส่งเสริมเสา
เศรษฐกิจของอาเซียนให้ยั่งยืนจาก
ฐานรากได้อย่างแท้จริง ■

หมายเหตุ* บทความนี้เป็นไปตาม
โครงการเผยแพร่การรับรู้เรื่องความเป็น
ประธานอาเซียนของ

กรมสารนิเทศ กระทรวงการ
ต่างประเทศ